

Autoreferat

informujący o zainteresowaniach i osiągnięciach w działalności naukowo-badawczej, dydaktycznej i organizacyjnej

Artur Myna, 30 grudnia 1962 r.
Imię i nazwisko habilitanta, data urodzenia

1. Podstawowe informacje o kandydacie

W latach 1981-1986 studiowałem ekonomię, specjalność ekonomika i organizacja przemysłu, na Wydziale Ekonomicznym UMCS w Lublinie. Pracę magisterską pt. *Infrastruktura transportowa jako czynnik rozwoju makroregionu środkowo-wschodniego* napisałem pod kierunkiem prof. zw. dr hab. Urszuli Wich. W dniu 9.04.1986 r. złożyłem z wynikiem bardzo dobrym egzamin magisterski i otrzymałem tytuł magistra ekonomii.

Z dniem 1.09.1986 r. podjąłem pracę w Instytucie Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej w Warszawie, Zakładzie Zagospodarowania Przestrzennego i Urbanistyki w Lublinie. W dniu 1.10.1989 r. zostałem zatrudniony na stanowisku asystenta stażysty w Zakładzie Geografii Ekonomicznej na Wydziale Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, na którym pracuję do chwili obecnej. W 1990 r. ukończyłem Studium Doskonalenia Dydaktyczno-Pedagogicznego dla nauczycieli akademickich w Lublinie.

Pracę doktorską pt. *Regionalne uwarunkowania strategii rozwoju gmin na przykładzie Lubelszczyzny i Pomorza Gdańskiego*, przygotowaną pod kierunkiem prof. dr hab. Zyty Gilowskiej, obroniłem 17 grudnia 1997 r. na Wydziale Nauk Społecznych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Recenzentami rozprawy byli: prof. zw. dr hab. Grzegorz Gorzelak z Uniwersytetu Warszawskiego i prof. zw. dr hab. Stanisław Owsiak z Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie. W dniu 15 stycznia 1998 r. uchwałą Rady Wydziału Nauk Społecznych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego nadano mi stopień naukowy doktora nauk ekonomicznych w zakresie ekonomii. Z dniem 1 maja 1998 r. zostałem zatrudniony na stanowisku adiunkta na Wydziale Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, zaś od 1.10.2002 r. jestem wykładowcą w Wyższej Szkole Przedsiębiorczości i Administracji w Lublinie.

2. Charakterystyka dorobku naukowego

2a. osiągnięcia w pracy naukowej przed uzyskaniem stopnia naukowego doktora

Przed uzyskaniem stopnia naukowego doktora moje zainteresowania badawcze dotyczyły infrastruktury transportowej, przemysłu w planach przestrzennych i strategiach rozwoju małych miast oraz finansów lokalnych, strategii rozwojowych gmin i polityki regionalnej.

Przedmiotem mojej pracy magisterskiej była analiza związków między rozwojem infrastruktury transportowej a rozwojem sieci osadniczej i lokalizacją działalności gospodarczej. W pracy zweryfikowałem hipotezę integrującej roli infrastruktury transportowej, wskazując na fakt, że jest ona koniecznym, lecz niewystarczającym warunkiem rozwoju społeczno-gospodarczego.

Po ukończeniu studiów, w latach 1986-1989 w Instytucie Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej uczestniczyłem w realizacji programu badawczo-rozwojowego pt. „Poprawa funkcjonowania gospodarki miejskiej”. Wykonane prace studialne dotyczyły: restrukturalizacji przestrzennej przemysłu w Lubelskim Zespole Miejskim, przemysłu w planach przestrzennych zagospodarowania małych miast oraz strategii rozwoju przemysłu w wybranych województwach, miastach i na obszarach problemowych. Opracowałem typologię małych miast według poziomu i struktury ich uprzemysłowienia, którą opublikowałem w artykule: A. Myna, *Przemysł w małych miastach*, „Człowiek i Środowisko” 1993, t. 2-3, s. 163-175 (A.I.1.c.2¹). Brałem także udział w opracowywaniu: planu zagospodarowania przestrzennego miasta Stalowej Woli, planu zagospodarowania przestrzennego województwa białkopodlaskiego i strategii zagospodarowania rejonu potencjalnej eksploatacji węgla (Lubelskiego Zagłębia Węglowego). Innym obszarem moich badań było poszukiwanie związków między środowiskiem i stanem zdrowia mieszkańców na przykładzie dzielnic Lublina. Wyniki analizy opublikowałem w artykule: A. Myna, *Stan zdrowia a jakość środowiska na przykładzie wybranych społeczności lokalnych miasta Lublina*, [w:] *Zdrowie a środowisko*, UMCS, Lublin, 1993, s.175-186 (A.II.1.1).

Główną dziedzinę moich zainteresowań naukowych przed uzyskaniem stopnia doktora stanowiły strategie rozwoju lokalnego, których analiza była celem rozprawy doktorskiej. Przyjąłem założenie, że odzwierciedleniem lokalnych strategii rozwojowych są wydatki inwestycyjne gmin, co wymagało zbadania jak kształtują się i zmieniają w czasie proporcje pomiędzy ich wydatkami inwestycyjnymi i bieżącymi oraz czy gminy inwestują systematycznie i konsekwentnie. Zagadnieniem badawczym było wyjaśnienie, czy realizowane przez

¹ Numeracja dotyczy dokumentu *Wykaz osiągnięć w pracy naukowej*.

gminy strategię rozwoju charakteryzują podobieństwa przestrzenne układające się w strategię regionalne, odzwierciedlające zdolność reagowania społeczności lokalnych na pojawiające się wyzwania. Identyfikacja między- i wewnątrzregionalnych prawidłowości różnicujących postawy rozwojowe gmin umożliwiła określenie związków pomiędzy rozwojem regionalnym i lokalnym.

W pracy doktorskiej *Regionalne uwarunkowania strategii rozwoju gmin na przykładzie Lubelszczyzny i Pomorza Gdańskiego* (A.III) mój wkład w rozwój ekonomii obejmował sformułowanie definicji intensywności i skłonności gmin do inwestowania oraz kryteriów umożliwiających wyodrębnić jednostki lokalnego samorządu terytorialnego wykonujących strategię rozwojową. Opracowałem metodę i dokonałem weryfikacji realizacji strategii rozwojowych przez jednostki lokalnego samorządu terytorialnego. W rezultacie stworzyłem typologię celów osiągniętych przez gminy realizujące scenariusze działań strategicznych oraz typologię technik rozwoju infrastruktury technicznej i społecznej. Syntezę wyników nad strategiami rozwojowymi gmin zaprezentowałem w artykule: A. Myna, *Regionalne uwarunkowania strategii rozwoju gmin*, „Samorząd Terytorialny” 1996, 10, s. 10-18 (A.I.1.c.1) oraz w monografiach:

-*Samorząd lokalny w Polsce. Społeczno-polityczne aspekty funkcjonowania* (red. S. Michałowski, A. Pawłowska), UMCS, Lublin, 2004, w której jestem autorem studium przypadku strategii rozwojowej gminy miejskiej: A. Myna, *Strategia rozwoju gminy na przykładzie Jastarni*, s. 412-420 (B.I.2.d.2),

-*Od socjalizmu do gospodarki rynkowej* (red. T. Gruszecki), KUL, Lublin, 2000, w której jestem autorem rozdziału: A. Myna, *Regionalne instrumenty wspomagania strategii rozwoju lokalnego*, s. 183-200 (B.I.2.d.3).

2b. osiągnięcia w pracy naukowej po uzyskaniu stopnia naukowego doktora (poza rozprawą habilitacyjną)

Po uzyskaniu stopnia doktora prowadziłem badania naukowe we współpracy z Głównym Urzędem Statystycznym w Warszawie, Ośrodkiem Statystyki Gospodarki Mieszkaniowej i Komunalnej w Lublinie i Narodowym Bankiem Polskim Oddział Okręgowy w Lublinie, które dotyczyły gospodarki komunalnej i mieszkaniowej oraz rynku nieruchomości w Polsce. Na podstawie zgromadzonych materiałów źródłowych wykonałem analizy, których wyniki zaprezentowałem w referatach konferencyjnych (B.II.2.1, B.II.2.2, B.II.2.5- B.II.2.10) oraz opublikowałem w 30 pracach naukowych.

Mój wkład w rozwój ekonomii w zakresie gospodarki lokalnej (poza rozprawą habilitacyjną) obejmuje stworzenie własnej definicji rozwoju lokalnego, przez który rozumiem świadome działania władz gmin, przedsiębiorców, mieszkańców, lobby ekologicznego oraz organizacji społecznych, zmierzające do kreatywnego, efektywnego i racjonalnego wykorzystania miejscowych zasobów materialnych i niematerialnych - artykuł: A. Myna, *Rozwój lokalny, regionalne strategie rozwoju, regionalizacja*, „Samorząd Terytorialny” 1998, 11, s. 30-48 (B.I.1.c.14).

Wartość dodaną stanowią także opracowane przez mnie typologie dotyczące problemów gospodarki komunalnej, a mianowicie:

- typologia barier rozwoju lokalnej infrastruktury technicznej przedstawiona w monografii naukowej *Województwo lubelskie. Środowisko-społeczeństwo-gospodarka*, (red. W. Janicki), Norbertinum, Lublin, 2011, w której jestem autorem rozdziału nr 14 *Infrastruktura techniczna*, s. 197-212 (B.I.2.d.1),

- typologia sposobów określania priorytetów rozwojowych gmin, którą zamieściłem w artykule: A. Myna, *Priorytety rozwoju infrastruktur technicznej i społecznej na przykładzie gmin województwa lubelskiego*, „Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu” 2006, t. 1124, s. 698-704 (B.I.1.c.7), stanowiącym opublikowany referat wygłoszony na XIII Międzynarodowej konferencji naukowej pt. „Gospodarka lokalna w teorii i praktyce” w 2005 r. (B.II.2.6),

- typologia barier oraz postaw władz lokalnych w projektowaniu programów inwestycyjnych (według ich zakresu czasowego i stopnia konkretyzacji), którą przedstawiłem w: artykule A. Myna, *Postawy i bariery w planowaniu inwestycji na przykładzie gmin województwa lubelskiego*, „Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu” 2005, t. 1083, s. 261-268 (B.I.1.c.8), stanowiącym opublikowany referat wygłoszony na XII Międzynarodowej konferencji naukowej „Gospodarka lokalna w teorii i praktyce” w 2004 (B.II.2.7); w artykule A. Myna, *Postawy rozwojowe gmin i bariery rozwoju lokalnego na przykładzie Lubelszczyzny*, „Annales Universitatis Mariae-Curie Skłodowska” 2002, B, vol. LVII, s. 257-272 (B.I.1.c.13) oraz w monografii *Szanse rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich ze szczególnym uwzględnieniem pogranicza polsko-ukraińskiego*, (red. B.Górz), UMCS, Lublin, 2000, w której jestem autorem rozdziału: *Regionalne uwarunkowania inwestycji gmin pogranicza polsko-ukraińskiego*, s. 218-229 (B.I.2.d.4),

- typologia gmin według rzeczowych priorytetów inwestycji, zaprezentowana w artykule: A. Myna, *Priorytety rozwoju infrastruktur technicznej i społecznej na przykładzie gmin województwa lubelskiego*, „Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu” 2006, t.

1124, s. 698-704 (B.I.1.c.7) i artykule: A. Myna, *Współfinansowanie rozwoju lokalnego z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w świetle projektów rozwojowych gmin województwa lubelskiego*, „Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu” 2007, t. 1161, s. 553-561 (B.I.1.c.5),

- typologia gmin według intensywności, skłonności do inwestowania i zadłużenia, zamieszczona w artykule: A. Myna, *Local government investments and financial liabilities - the example of mid-eastern Poland*, „Economic and Business Review” 2007, vol. 9, no 2, University of Ljubljana, s. 111-126 (B.I.1.c.6),

- typologia gmin według wyposażenia w urządzenia infrastruktury społecznej, przedstawiona w rozdziale 6 (w podrozdziale 6.3. pt. *Gospodarka lokalna*, s. 155-160) monografii: M. Flaga, W. Gorzym-Wilkowski, J. Mościbroda, A. Myna, *Polesie Lubelskie - przestrzeń społeczno-ekonomiczna*, Kartpol, Lublin, 2010 (B.I.2.b.1),

- typologia oddziaływania (znaczenia) infrastruktury komunalnej w rozwoju lokalnym, którą zaprezentowałem w artykule: A. Myna, *Tradycyjny model rozwoju lokalnej infrastruktury technicznej na przykładzie gmin województwa lubelskiego*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu” 2011, t. 179, s. 249-258 (B.I.1.c.1).

Szczególnym przedmiotem moich zainteresowań w gospodarce lokalnej była gospodarka komunalnymi odpadami stałymi i nieczystościami ciekłymi. W tej dziedzinie gospodarki komunalnej opracowałem typologie:

- gmin według formy własności i udziału jednostek w zbieraniu komunalnych odpadów stałych, którą zaprezentowałem w artykule: A. Myna, *Przekształcenia własnościowe usług wywozu i składowania komunalnych odpadów stałych*, „Samorząd Terytorialny” 2003, 5, s. 34-44 (B.I.1.c.12),

- gmin według relacji między podmiotami zbierającymi komunalne odpady stałe i jednostkami zarządzającymi składowiskami odpadów, zamieszczona w artykule: A. Myna, *Przekształcenia własnościowe usług wywozu i składowania komunalnych odpadów stałych*, „Samorząd Terytorialny” 2003, 5, s. 34-44 (B.I.1.c.12),

- uwarunkowań patologii w gospodarce odpadami komunalnymi, którą zaprezentowałem w artykule A. Myna, *Problemy gospodarki odpadami komunalnymi w latach 2001-2002*, „Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu” 2004, 1023, s. 115-123 (B.I.1.c.10), stanowiącym opublikowany referat wygłoszony na XI Międzynarodowej konferencji naukowej pt. „Gospodarka lokalna w teorii i praktyce” w 2003 r. (B.II.2.9) oraz w artykule: A. Myna, *Problemy zaopatrzenia ludności w wodę i usuwania ścieków na obszarach wiejskich*, „Studia Obszarów Wiejskich” 2003, t. 4, s. 67-77 (B.I.1.c.11).

Wśród publikacji, które nie stanowią monografii ani rozdziałów monografii i nie znajdują się na liście ministerialnej na uwagę zasługują opracowania autorskie: *Przekształcenia własnościowe w gospodarce komunalnymi odpadami stałymi w województwie lubelskim w latach 2004-2008* (B.I.1.e.1); *Infrastruktura komunalna w województwie lubelskim w latach 2004-2007* (B.I.1.e.2); *Gospodarka mieszkaniowa w województwie lubelskim w latach 1998-2005* (B.I.1.e.4); *Infrastruktura komunalna w województwie lubelskim w latach 2000-2004* (B.I.1.e.5) i *Gospodarka komunalna odpadami stałymi w województwie lubelskim w 2001 i 2003 r.* (B.I.1.e.6).

Mój dorobek w zakresie gospodarki komunalnej obejmuje także model przestrzennego rozwoju wodociągów i kanalizacji w gminie wiejskiej, który przedstawiłem w artykule: A. Myna, *Tradycyjny model rozwoju lokalnej infrastruktury technicznej na przykładzie gmin województwa lubelskiego*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu” 2011, 179, s. 249-258 (B.I.1.c.1), stanowiącym opublikowany referat wygłoszony na XVIII Międzynarodowej konferencji naukowej pt. „Gospodarka lokalna w teorii i praktyce-innowacyjność a dynamika rozwoju lokalnego i regionalnego” w 2010 r. (B.II.2.2).

Polityka spójności, ze szczególnym uwzględnieniem barier w korzystaniu z europejskich funduszy pomocowych, stanowiła kolejny obszar mojego wkładu w rozwój ekonomii. Stworzyłem autorską typologię barier w korzystaniu z funduszy Unii Europejskiej jako źródła współfinansowania inwestycji gmin, którą przedstawiłem w artykule: A. Myna, *Barriere w korzystaniu ze środków pomocowych Unii Europejskiej na przykładzie gmin Lubelszczyzny*, „Samorząd Terytorialny” 2004, t. 9, s. 30-38 (B.I.1.c.9),

Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Polsce stanowiły inną dziedzinę moich zainteresowań naukowych, przy czym opublikowane prace dotyczyły głównie uwarunkowań internacjonalizacji i strategii rozwojowych firm oraz zmian strukturalnych w przemyśle i handlu związanych z ekspansją ponadnarodowych korporacji. Za reprezentatywne dla tego obszaru badań uważam artykuły: A. Myna, *Wpływ hipermarketów na rozwój lokalny w świetle badań ankietowych w Lublinie*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu” 2009, t.46, s. 339-347 (B.I.1.c.3) oraz A. Myna, *Wpływ korporacji transnarodowych na rozwój przemysłu piwowarskiego w Polsce*, „Studia i Materiały Instytutu Zarządzania i Marketingu KUL” 2006, 6, s. 311-321 (B.I.1.e.3).

Z lokalizacją bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Polsce wiązały się badania uwarunkowań i skutków niedorozwoju infrastruktury transportowej, ze szczególnym uwzględnieniem autostrad, dróg ekspresowych oraz dróg powiatowych. W opublikowanej pracy sformułowałem i zweryfikowałem hipotezę narastania głębokich dysproporcji między

województwami w ich wyposażeniu w autostrady i drogi ekspresowe oraz hipotezę występowania związku między rozwojem ponadregionalnej infrastruktury transportowej i lokalizacją bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Stworzyłem typologię barier rozwoju ponadregionalnej infrastruktury transportowej - artykuł A. Myna, *Uwarunkowania i skutki niedorozwoju ponadregionalnej infrastruktury transportowej na przykładzie województwa lubelskiego*, „Barometr Regionalny” 2010, t. 2, (20), s. 41-49 (B.I.1.c.2) oraz typologię barier rozwoju dróg powiatowych - artykuł A. Myna, *Problemy rozwoju dróg powiatowych na przykładzie województwa lubelskiego*, „Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu” 2008, t. 3 (1203), s. 479-487 (B.I.1.c.4).

Moje zainteresowania naukowe obejmowały także gospodarkę przestrzenną, w której jestem autorem monografii (B.I.2.a.1) i rozdziałów monografii wydanych w języku angielskim (B.I.2.c.1), (B.I.2.c.2), (B.I.2.c.3), (B.I.2.c.4) i polskim (B.I.2.d.1), (B.I.2.d.2), (B.I.2.d.3), (B.I.2.d.4) oraz współautorem monografii: M. Flaga, W. Gorzym-Wilkowski, J. Mościbroda, A. Myna, *Polesie Lubelskie - przestrzeń społeczno-ekonomiczna*, Kartpol, Lublin, 2010 (B.I.2.b.1).

Oświadczam, że:

- wspólnie z dr Waldemarem Gorzym-Wilkowskim: opracowałem koncepcję monografii *Polesie Lubelskie- przestrzeń społeczno-ekonomiczna*, sformułowałem problem naukowy, hipotezy badawcze i wnioski oraz zredagowałem pracę,

- w monografii *Polesie Lubelskie - przestrzeń społeczno-ekonomiczna* jestem także autorem metodyki i wyników badań 2 rozdziałów: nr 6 *Gospodarka lokalna* (s. 136-160) i nr 4 *Rolnictwo* (s. 89-113).

W monografii *Polesie Lubelskie - przestrzeń społeczno-ekonomiczna* zweryfikowano hipotezę, iż na jego obszarze zaznacza się silna wewnętrzna polaryzacja procesów demograficznych, rozwoju osadnictwa oraz infrastruktury technicznej i społecznej, której czynnikiem (podobnie jak na innych obszarach) są ośrodki rdzeniowe, czyli większe miasta. Zaproponowano, że kluczowym celem polityki przestrzennej na tego typu obszarach powinno być wzmacnianie lokalnych ośrodków centralnych o randze gminnej poprzez koncentrację w nich inwestycji w lokalnej infrastrukturze technicznej i społecznej.

Z kolei na podstawie wyników wielowymiarowych analiz porównawczych stworzyłem typologię powiatów według zróżnicowania i sposobów poprawy warunków mieszkaniowych, którą zaprezentowałem w monografii naukowej (B.I.2.a.1) wydanej w języku polskim, jak i

angielskim: A. Myna A., *Housing Economy in the Lubelskie Voivodship in the years 1998-2009*, Statistical Office in Lublin, Lublin, 2011.

Typologię powiatów odnoszącą się do uwarunkowań rozwoju rynku nieruchomości i cen transakcyjnych przedstawiłem zaś w rozdziale nr 4 monografii opracowanej we współpracy z Narodowym Bankiem Polskim (B.I.2.c.4 - A. Myna, *Purchase and sale transactions on the real estate market*, [w:] *The Real Estate Market in Lubelskie Voivodship in the Years 2007-2010*, Statistical Office in Lublin, Lublin, 2011, s. 176-191).

W monografii *The Real Estate Market in Lubelskie Voivodship in the Years 2007-2010* jestem także autorem trzech innych rozdziałów:

- nr 1, Myna A., *The real estate market and mechanisms shaping the value of real estate*, [w:] *The Real Estate Market in Lubelskie Voivodship in the Years 2007-2010*, Statistical Office in Lublin, Lublin, 2011, s. 132-144 (B.I.2.c.1),

- nr 2, Myna A., *Supply-related determinants of real estate market development*, [w:] *The Real Estate Market in Lubelskie Voivodship in the Years 2007-2010*, Statistical Office in Lublin, Lublin, 2011, s. 145-164 (B.I.2.c.2),

- nr 3, Myna A., *Demand-related determinants of the development of the real estate market*, [w:] *The Real Estate Market in Lubelskie Voivodship in the Years 2007-2010*, Statistical Office in Lublin, Lublin, 2011, s. 165-175 (B.I.2.c.3),

podczas gdy ostatni rozdział dotyczący rynku nieruchomości w Lublinie napisała Pani Ewa Białach, pracownik NBP.

Mój dorobek empiryczny i teoretyczny w zakresie gospodarki komunalnej, gospodarki mieszkaniowej i rynku nieruchomości stanowił punkt wyjścia do przygotowania pracy habilitacyjnej pt. *Modele rozwoju lokalnej infrastruktury technicznej*.

3. Charakterystyka rozprawy habilitacyjnej „Modele rozwoju lokalnej infrastruktury technicznej”

Lokalna (komunalna) infrastruktura techniczna, przez którą rozumie się urządzenia transportu, łączności, ochrony środowiska oraz zaopatrzenia w wodę, gaz, ciepło i energię, służy wykonywaniu usług publicznych o zasięgu gminnym. Urządzenia te pełnią istotną rolę w zaspokajaniu potrzeb społeczności lokalnych, tworzeniu warunków do rozwoju przedsiębiorczości, rozwiązywaniu problemów dotyczących degradacji środowiska przyrodniczego, kształtowaniu ładu przestrzennego oraz pokonywaniu niedorozwoju obszarów wiejskich i peryferyjnych. Stosunkowo wolne starzenie się infrastruktury technicznej nie sprzyja jednak jej adaptacji do zmieniających się uwarunkowań ekonomicznych i społecznych. Niekiedy nie do-

strzeżę się potrzeby modernizacji infrastruktury, o czym świadczą niewystarczające nakłady inwestycyjne na rozwój sieci energetycznych czy dróg na obszarach wiejskich.

Badacze poświęcają zbyt mało uwagi inwestycjom w infrastrukturze technicznej, której rola w rozwoju lokalnym i regionalnym jest w związku z tym w niewystarczającym stopniu uwzględniana w badaniach naukowych. Niektórzy skupiają się na subiektywnych priorytetach władz lokalnych, pomijając inwestycje w infrastrukturze komunalnej odzwierciedlające procesy zmniejszania bądź likwidowania ograniczeń i progów rozwojowych. Istotną kwestią jest wyjaśnienie, czy inwestycje w infrastrukturze komunalnej są ukierunkowane na realizację dalekosiężnych celów i wykonywane zgodnie ze strukturą programów rozwoju lokalnego czy też stanowią pojedyncze, cząstkowe, krótkofalowe przedsięwzięcia wymuszane przez mieszkańców i przynoszące szybkie efekty. Podjęto zatem próbę identyfikacji modeli lokalnej infrastruktury technicznej, uwzględniających złożoność uwarunkowań jej rozwoju w zmieniającym się środowisku.

W pracy sformułowano cele teoretyczne i aplikacyjne, które odnoszą się do mechanizmów i przestrzennego zróżnicowania inwestycji w lokalnej infrastrukturze technicznej. Głównymi celami pracy są:

- 1) stworzenie modeli rozwoju lokalnej infrastruktury technicznej (cel teoretyczny),
- 2) weryfikacja modeli i opracowanie klasyfikacji gmin według sposobów rozwoju infrastruktury komunalnej (cel aplikacyjny),
- 3) sformułowanie wniosków dotyczących eliminowania słabych stron rozwoju infrastruktury komunalnej na szczeblach lokalnym i regionalnym.

Postawiono pierwszą hipotezę, iż gminy rozwijały lokalną infrastrukturę techniczną według sposobów, które można określić mianem modeli mieszanych. Druga hipoteza zakłada, że w okresie kształtowania się samorządu terytorialnego i społeczeństwa obywatelskiego w mieszanych schematach rozwoju infrastruktury komunalnej przeważały elementy modelu tradycyjnego, w którym priorytetem było stworzenie materialnej podstawy do poprawy życia mieszkańców, poprawy stanu środowiska przyrodniczego i rozwoju przedsiębiorczości. Według trzeciej hipotezy wykonywanie inwestycji jest koniecznym, lecz niewystarczającym warunkiem skuteczności w osiągnięciu pozytywnych efektów rozwoju lokalnej infrastruktury technicznej.

W dziedzinie nauk ekonomicznych praca należy do dyscypliny ekonomia. Zastosowano w niej różnorodne metody, wśród których szczególne znaczenie miało modelowanie. Na podstawie literatury i własnych spostrzeżeń skonstruowano teoretyczne modele rozwoju lokalnej infrastruktury technicznej. Najpierw zbudowano pojedyncze typologie i modele na bazie róż-

nych zestawów zmiennych, a następnie zagregowano je, tworząc modele złożone, które poddano empirycznej weryfikacji na przykładzie województwa lubelskiego. W opisie i wyjaśnianiu mechanizmów rozwoju infrastruktury komunalnej zastosowano podejście funkcjonalne, odnosząc badane procesy i zjawiska do koncepcji teoretycznych i wyników analiz empirycznych prezentowanych w literaturze polskiej i zagranicznej.

Podstawowe źródła informacji o lokalnej infrastrukturze technicznej oraz priorytetach i sposobach jej rozwoju stanowiły statystyka publiczna i wyniki wywiadów przeprowadzonych w: gminach ze skarbnikami, wójtami i burmistrzami, jednostkach wykonujących usługi komunalne, urzędach statystycznych oraz instytucjach zarządzających programami i dotacjami Unii Europejskiej, z których współfinansowano inwestycje gmin. Wywiady dotyczyły priorytetów i programów rozwoju lokalnej infrastruktury technicznej, uwarunkowań patologii w gospodarce odpadami komunalnymi oraz zmniejszenia poboru wody z wodociągów i strat wody z wodociągów we wszystkich gminach wiejskich i obszarach wiejskich gmin miejsko-wiejskich, w których eksploatacją sieci wodociagowych zajmowały się jednostki budżetowe. Zebrane materiały uporządkowano metodą obiektową, agregując dane o lokalnej infrastrukturze technicznej według miejsca występowania zjawisk, a nie siedziby jednostki wykonującej usługi komunalne. W opracowaniu materiałów źródłowych posłużono się statystycznymi narzędziami analizy struktury, korelacji i dynamiki zjawisk oraz metodami kartograficznymi, za pomocą których przedstawiono przestrzenne zróżnicowanie badanych zjawisk.

W celu ukazania regionalnego zróżnicowania źródeł finansowania inwestycji w infrastrukturze komunalnej badaniu poddano 219 gmin województwa lubelskiego i 123 gminy województwa pomorskiego, co umożliwiło identyfikację zjawisk masowych. Z kolei przekształcenia własnościowe i organizacyjno-prawne w podstawowych usługach infrastruktury technicznej (komunalnej gospodarce wodno-ściekowej i gospodarce odpadami stałymi) stanowiły przedmiot analiz we wszystkich gminach Polski. W badaniach nie ograniczono się zatem do gmin województwa lubelskiego jako empirycznego przykładu weryfikacji modeli rozwoju infrastruktury komunalnej. Analizy przekształceń własnościowych i organizacyjno-prawnych, wykorzystania i dekapitalizacji urzędów lokalnej infrastruktury technicznej oraz mechanizmów finansowania inwestycji umożliwiły sformułowanie ogólnych wniosków odnoszących się do głównych celów pracy.

Praca składa się z pięciu rozdziałów, z których cztery mają charakter teoretyczny, ostatni zaś stanowi przykład empiryczny. W rozdziale pierwszym przedstawiono modele i cele rozwoju lokalnego, przez który rozumie się pozytywne ilościowe i jakościowe zmiany w poziomie życia ludności i warunkach funkcjonowania podmiotów gospodarczych. Rozwój infra-

struktury komunalnej nie jest celem samym w sobie, lecz służy poprawie warunków życia mieszkańców oraz tworzeniu warunków sprzyjających rozwojowi przedsiębiorczości i przyciąganiu firm. Problemem, przed którym stają władze gmin, jest wybór modelu rozwoju lokalnego, w tym hierarchii celów i sposobów ich osiągnięcia. W rozdziale pierwszym, który ma charakter teoretyczny i definicyjny, ukazano zatem spektrum modeli i teoretyczne podstawy rozwoju lokalnego. Uwzględniono w nim ważniejsze teorie rozwoju lokalnego oraz regionalnego dotyczące infrastruktury technicznej jako uwarunkowania i jednocześnie instrumentu rozwoju społeczno- gospodarczego i przestrzennego.

W drugim rozdziale wyjaśniono pojęcie efektów zewnętrznych infrastruktury technicznej i jej rolę w zaspokajaniu potrzeb społeczności lokalnych, rozwoju społeczeństwa informacyjnego, rozwoju zrównoważonym i kształtowaniu ładu przestrzennego. Przedstawiono w nim także znaczenie lokalnej infrastruktury technicznej w rozwoju i lokalizacji działalności gospodarczej oraz kształtowaniu warunków sprzyjających wzrostowi konkurencyjności firm. Wobec braku możliwości wykluczenia użytkowników z korzystania z ogólnie dostępnych urządzeń infrastruktury, problemem jest, iż mechanizm rynkowy nie stanowi skutecznego narzędzia kształtowania ich podaży. Kolejny problem wiąże się ze społecznymi korzyściami infrastruktury komunalnej, które mają często charakter nierynkowy i są trudno mierzalne.

W rozdziale trzecim przedstawiono publiczny charakter działalności jednostek lokalnego samorządu terytorialnego, teorie podejmowania decyzji w zakresie urządzeń publicznych oraz modele finansowania inwestycji gmin. Jednym z kluczowych problemów jest formułowanie priorytetów rozwojowych i wybór sposobu finansowania inwestycji. W rozdziale stworzono typologię sposobów wyboru priorytetów inwestycyjnych, stanowiących potwierdzenie lub pozostających w sprzeczności z teorią interesu publicznego i teorią wyboru publicznego.

W rozdziale czwartym zaprezentowano modele rozwoju lokalnej infrastruktury technicznej i typologię kryteriów ich identyfikacji. Praktycznym problemem jest wybór przez władze lokalne określonego modelu w danym czasie i miejscu oraz sukcesja modeli, co wiąże się z iteracyjnym charakterem modelowania i programowania rozwoju lokalnej infrastruktury technicznej.

Teoretyczne podstawy pracy tworzą: teorie i modele rozwoju lokalnego i regionalnego (ze szczególnym uwzględnieniem teorii bazy ekonomicznej, progów rozwoju miast, teorii ośrodków centralnych, modeli przyciągania i pobudzania rozwoju przedsiębiorczości oraz teorii „maszyny wzrostu”), teoria efektów zewnętrznych, podażowe i popytowe podejścia do infrastruktury technicznej, teoria wyboru publicznego i teoria interesu publicznego, model

reasonable person, modele polityk finansowych władz lokalnych, modele zarządzania w sektorze publicznym, nowy lokalizm oraz model CLEAR.

W literaturze przedmiotu infrastruktura komunalna stanowi na ogół przedmiot cząstkowych badań dotyczących głównie: rzeczowej i przestrzennej struktury inwestycji, źródeł ich finansowania, barier i efektów rozwoju urządzeń komunalnych oraz przekształceń własnościowych i organizacyjno-prawnych w usługach komunalnych. Modelowanie lokalnej infrastruktury technicznej jako systemu powiązanych zjawisk i procesów w złożonych uwarunkowaniach społecznych i ekonomicznych stanowi zatem mój wkład w rozwój ekonomii w zakresie gospodarki lokalnej. Opracowałem typologię modeli rozwoju lokalnej infrastruktury technicznej według zakresu czasowego, stopnia konkretyzacji i zdolności do finansowania inwestycji oraz skuteczności w osiąganiu założonych celów. W rezultacie zidentyfikowałem modele: kroczący, roszczeniowy, koniunkturalny i strategiczny. Następnie stworzyłem trzy zasadnicze typy modeli samorządu terytorialnego w rozwoju lokalnej infrastruktury technicznej: tradycyjny, rynkowy i partycypacyjny *public value*. W końcu opracowałem syntetyczną typologię modeli infrastruktury komunalnej, zaproponowałem kryteria klasyfikacji gmin według sposobów rozwoju jej urządzeń i dokonałem empirycznej weryfikacji sformułowanych hipotez dotyczących stworzonych modeli. W pracy na wartość dodaną składa się również typologia atrybutów mieszanych modeli rozwoju infrastruktury komunalnej

Efektom modelowania lokalnej infrastruktury technicznej są ogólne wnioski (w tym aplikacyjne) dotyczące jej programowania na szczeblu gmin i współfinansowania na szczeblu regionalnym w ramach programów operacyjnych województw.

Wyniki pracy stanowią potwierdzenie głównej hipotezy badawczej, iż lokalną infrastrukturę techniczną rozwijano według sposobów, które można określić mianem modeli mieszanych. Mieszany charakter modeli rozwoju infrastruktury komunalnej wiązał się ze zróżnicowaniem celowości i możliwości prywatyzacji jej urządzeń, przy czym w określonych warunkach władze lokalne decydowały, który sektor - publiczny, pozarządowy czy prywatny - sprostą określonym problemom. Typy mieszanych modeli rozwoju lokalnej infrastruktury technicznej były zróżnicowane według kategorii, funkcji i lokalizacji gminy. Można więc mówić o zróżnicowaniu modeli infrastruktury komunalnej w przestrzeni i ich sukcesji w czasie. Innymi słowy, nie ma jednego, optymalnego modelu rozwoju infrastruktury komunalnej.

Potwierdzono również drugą hipotezę, iż w mieszanych schematach rozwoju infrastruktury komunalnej przeważały elementy modelu tradycyjnego, w którym priorytetem było stworzenie materialnej podbudowy dla poprawy życia mieszkańców. Na etapie

przewycięzania wykluczenia społeczno-ekonomicznego ludności obszarów wiejskich, pokonywania progów rozwojowych miast i przeciwdziałania degradacji środowiska przyrodniczego, koncentrowano się na budowie podstawowych urządzeń lokalnej infrastruktury technicznej, które tworzyły korzyści zewnętrzne dla mieszkańców. Lokalna infrastruktura techniczna stanowiła na ogół własność publiczną, przy czym jej rozwój był głównie rezultatem inwestycji gmin, ich związków i jednoosobowych spółek gmin. W mieszanych modelach koniunkturalnych partycypacja mieszkańców w rozwoju infrastruktury komunalnej stanowiła mechanizm odgórny tworzony przez instytucje zarządzające programami i funduszami pomocowymi, podczas gdy w mieszanych modelach strategicznych udział mieszkańców w programowaniu i wykonywaniu inwestycji w infrastrukturze komunalnej miał charakter oddolny.

Wyniki pracy wskazują na zasadność trzeciej hipotezy, iż systematyczne i konsekwentne wykonywanie inwestycji w infrastrukturze komunalnej było koniecznym, lecz niewystarczającym warunkiem osiągnięcia pozytywnych efektów jej rozwoju. Władze lokalne (jak i mieszkańcy) niekiedy nie dostrzegały społecznych korzyści rozwoju infrastruktury komunalnej, co nie oznacza, że nie powinny one podejmować działań zmierzających do rozwoju urządzeń tworzących korzyści ogólnospołeczne i służących budowaniu zintegrowanego ładu przestrzennego. Obecnie potrzeby rozwojowe gmin odnoszą się głównie do inwestycji uciążliwych i niekiedy nieaprobowanych przez mieszkańców, kapitałochłonnych, służących wykonywaniu kosztownych usług komunalnych i mających zasięg ponadlokalny (na przykład ochrona wód, utylizacja odpadów). Infrastrukturę komunalną mającą charakter monopolu naturalnego można rozwijać według strategicznego modelu tradycyjno-partycypacyjnego lub tradycyjno-partycypacyjno-rynkowego z kontraktacją niektórych usług publicznych. Projekty rozwoju infrastruktury nieobarczone ryzykiem mogą być realizowane przez jednostki sektora publicznego w ramach modelu tradycyjno-partycypacyjnego, podczas gdy projekty, których integralnym elementem jest wysokie ryzyko może wykonywać sektor prywatny według modelu rynkowo-partycypacyjnego. Dany model może znajdować praktyczne zastosowanie w rozwoju niektórych urządzeń infrastruktury komunalnej na określonych obszarach, podczas gdy na innych może być on nieużyteczny.

Najważniejszym atrybutem strategicznych modeli mieszanych infrastruktury komunalnej powinna być *public value*, która łączy realizację interesów prywatnych i lokalnego interesu publicznego z osiąganiem korzyści ogólnospołecznych, przy zachowaniu pomocniczej roli władz publicznych szczebli ponadlokalnych. Inwestycje w infrastrukturze komunalnej po-

winy stanowią element szerszych koncepcji rozwojowych ukierunkowanych na *public value*, zawartych w strategii rozwoju gminy oraz miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, a więc tworzących podstawę do kształtowania spójnych systemów infrastruktury i zintegrowanego ładu przestrzennego. Narzędziem współdziałania jednostek samorządu terytorialnego mogą być programy rozwoju regionalnego, w których wykonywaniu uczestniczyłyby gminy. Na szczeblu regionalnym eksperci oceniający wnioski gmin o dotacje na rozwój infrastruktury powinni stosować podejście systemowe i przestrzenne, odpowiadając na pytanie: które inwestycje są ważne dla funkcjonowania całości gminy i przyczynią się do stworzenia spójnych sieci infrastruktury technicznej, charakteryzujących się ciągłością przestrzenną i przekraczających granice pojedynczych gmin.

4. Charakterystyka dorobku dydaktycznego

W okresie zatrudnienia na Uniwersytecie Marii-Curie Skłodowskiej w Lublinie, w Wyższej Szkole Przedsiębiorczości i Administracji w Lublinie oraz na Akademii Polonijnej w Częstochowie (umowy o dzieło) przygotowałem sylabusy, w oparciu o które prowadzę bądź prowadziłem zajęcia dydaktyczne z następujących przedmiotów:

- 1) Gospodarka komunalna (wykład i konwersatoria, studia stacjonarne),
- 2) Statystyka (wykład i ćwiczenia, studia stacjonarne i niestacjonarne),
- 3) Zarządzanie projektami współfinansowanymi z UE (wykład i ćwiczenia, studia stacjonarne i niestacjonarne),
- 4) Europejskie fundusze pomocowe (wykład i ćwiczenia, studia stacjonarne i niestacjonarne),
- 5) Teoria gospodarki przestrzennej (wykład i konwersatoria, studia stacjonarne),
- 6) Ustrój państwowy i samorządowy w krajach UE (wykład i konwersatoria, studia stacjonarne),
- 7) Gospodarka lokalna (wykład i konwersatoria, studia stacjonarne),
- 8) Teoria gospodarki przestrzennej (wykład i konwersatoria, studia stacjonarne),
- 9) Teorie lokalizacji działalności gospodarczej (wykład, studia stacjonarne),
- 10) Podstawy gospodarki przestrzennej (wykład, studia niestacjonarne),
- 11) Finanse lokalne (wykład i ćwiczenia, studia stacjonarne i niestacjonarne),
- 12) Zastosowanie systemów informacji przestrzennej,
- 13) Finanse publiczne (wykład, studia niestacjonarne),
- 14) Turystyka jako podstawa rozwoju regionalnego (wykład i konwersatoria, studia stacjonarne),

- 15) Strategie rozwoju regionalnego (wykład, studia stacjonarne),
- 16) Polityka regionalna w Polsce i Unii Europejskiej (wykład, studia niestacjonarne),
- 17) Rozwój lokalny i regionalny (wykład, studia stacjonarne),
- 18) Regionalizacja społeczno-ekonomiczna Polski (wykład i konwersatoria, studia stacjonarne),
- 19) Przemiany społeczne i gospodarcze Lubelszczyzny (wykład, studia stacjonarne),
- 20) Społeczeństwo i gospodarka w regionach Polski (wykład i konwersatoria, studia stacjonarne),
- 21) Metody badań społeczno-ekonomicznych (wykład i ćwiczenia, studia stacjonarne),
- 22) Historia i metodologia geografii ekonomicznej (wykład, studia stacjonarne),
- 23) Organizacje międzynarodowe (wykład i ćwiczenia, studia stacjonarne i niestacjonarne).

Od 2000 r. prowadzę seminaria dyplomowe na studiach licencjackich stacjonarnych i niestacjonarnych, podczas gdy w latach 2005-2009 prowadziłem seminaria magisterskie na studiach stacjonarnych. Wypromowałem 71 licencjatów i 5 magistrów. W latach 2007-2011 na Uniwersytecie Marii-Curie Skłodowskiej w Lublinie brałem udział w zespołach programowych studiów, opracowując programy przedmiotów na specjalności planowanie przestrzenne. W latach 2011-2012 uczestniczyłem w formułowaniu programu studiów w zakresie przedmiotów specjalizacyjnych i opracowaniu efektów kształcenia trzech modułów na kierunku „Gospodarka przestrzenna”. Z kolei w Wyższej Szkole Przedsiębiorczości i Administracji w Lublinie, w latach 2004-2011 brałem udział w zespole programowym studiów, uczestnicząc w formułowaniu struktury przedmiotów specjalizacyjnych na kierunku „Międzynarodowa współpraca polityczna i gospodarcza” („Stosunki międzynarodowe”).

W ramach prowadzonych przeze mnie zajęć dydaktycznych wdrożyłem następujące innowacyjne formy dydaktyczne:

- 1) modelowanie procesów suburbanizacji w strefie podmiejskiej dużego miasta z wykorzystaniem technik komputerowych i multimedialnych,
- 2) zastosowanie teorii gier w rozwiązywaniu konfliktów przestrzennych w miastach pełniących funkcję turystyczną,
- 3) analizę przestrzenną zjawisk przy wykorzystaniu programów GIS (systemów informacji przestrzennej): Mapinfo i ArcView ,
- 4) modelowanie regresji powiązane z pobieraniem danych z baz internetowych oraz weryfikowanie modeli z wykorzystaniem programu Excel,
- 5) analizę studiów przypadków z zastosowaniem narzędzi multimedialnych,

6) wykłady interaktywne z czynnym udziałem studentów.

W 1990 r. zorganizowałem praktyki terenowe dla studentów Uniwersytetu w Utrechcie (Holandia), zaś w 1991 r. i 2000 r. byłem organizatorem praktyki studentów Uniwersytetu we Lwowie oraz opiekunem studentów UMCS (w 1991 r.), którzy na zasadzie wymiany odbywali podobną praktykę na Ukrainie. Brałem także udział w organizacji praktyk studentów w instytucjach statystyki publicznej.

5. Osiągnięcia badawcze

W okresie pracy w Instytucie Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej w Warszawie, Zakładzie Zagospodarowania Przestrzennego i Urbanistyki w Lublinie brałem udział jako wykonawca w realizacji Centralnego programu badawczo-rozwojowego 13.1 „Poprawa funkcjonowania gospodarki miejskiej”, kierowanego przez dr J. Polskiego. W ramach programu realizowano trzy tematy: studium restrukturalizacji przestrzennej przemysłu w Lubelskim Zespole Miejskim (temat 13.1.2.5.1), studium przemysłu w planach przestrzennych zagospodarowania małych miast (temat 13.1.2.3.7) i studium nad strategią rozwoju przemysłu w wybranych województwach oraz miastach i obszarach problemowych (temat 13.1.2.6).

Z kolei w latach 90. i 2000. uczestniczyłem w realizacji projektów badawczych Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie pt.: „Gospodarowanie zasobami mieszkaniowymi (nr 1.26.01 GUS), „Transakcje kupna-sprzedaży nieruchomości i ich ceny” (nr 1.26.04 GUS) i „Infrastruktura komunalna” (nr 1.26.06 GUS), współpracując z Urzędem Statystycznym w Lublinie oraz Narodowym Bankiem Polskim Oddział Okręgowy w Lublinie. Współuczestniczyłem w opracowaniu celów i metodologii badań: przekształceń organizacyjno-prawnych infrastruktury komunalnej, gospodarki odpadami komunalnymi, gruntów budowlanych przekazanych inwestorom i znajdujących się w zasobach gmin, kosztów utrzymania zasobów mieszkaniowych i warunków mieszkaniowych oraz transakcji kupna-sprzedaży nieruchomości gruntowych, mieszkaniowych i niemieszkalnych. Na podstawie zebranych materiałów źródłowych wykonałem analizy, których wyniki opublikowałem w czasopismach lub monografiach naukowych.

6. Osiągnięcia w działalności organizacyjnej

W 1990 r. na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie brałem udział w organizacji „VI Ogólnopolskiego seminarium rolniczego”, w 1993 uczestniczyłem w organizacji konferencji naukowej „Zdrowie a środowisko”, zaś w 2000 r. brałem udział w organizacji konferencji naukowej „Szanse rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich ze szczególnym

uwzględnieniem pogranicza polsko-ukraińskiego”. W latach 2000. uczestniczyłem w konferencjach prasowych z udziałem dziennikarzy telewizyjnych i radiowych, na których prezentowałem wyniki badań w gospodarce komunalnej, mieszkaniowej i rynku nieruchomości. Prowadziłem także szkolenia pracowników Urzędu Statystycznego w Lublinie z metod analiz statystycznych i pisania prac naukowych (w ramach seminariów Polskiego Towarzystwa Statystycznego). W latach 2000. brałem czynny udział w pracach Wydawnictwa Urzędu Statystycznego w Lublinie, proponując opracowanie konkretnych publikacji i opiniując je. W latach 90. na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie uczestniczyłem w komisjach egzaminacyjnych podczas egzaminów wstępnych na studia, a w latach 2000. byłem opiekunem kilku roczników studentów. Jestem członkiem Polskiego Towarzystwa Geograficznego.

7. Współpraca krajowa i międzynarodowa

W 1993 roku (od 18 czerwca do 1 lipca) uczestniczyłem w dwutygodniowej misji naukowej na Uniwersytecie we Lwowie, zaś w 2009 r. (od 21 do 29 września) w misji naukowej na Słowenii na prywatnym Uniwersytecie Nova Gorica, Europejsko-Śródziemnomorskim Uniwersytecie w Portoroż i w Wyższej Szkole Ekonomii w Cejle. Z kolei w 2011 r. (od 5 do 11 czerwca), na Islandii, na Reykjavik Open University brałem udział w szkoleniu na temat zarządzania projektami i uzyskałem dyplom: „Training for University Didactic and Administration Staff, Reykjavik Open University - certificate of writing grant proposals, writing and publishing a scientific paper, evaluation of research, project managing and financial accounting system”. Wiedzę i umiejętności, które nabyłem w toku zagranicznych misji i szkoleń, wykorzystałem w prowadzeniu zajęć ze studentami z przedmiotów: „Zarządzanie projektami współfinansowanymi z Unii Europejskiej”, „Europejskie fundusze pomocowe” i „Gospodarka komunalna”.

Z kolei we współpracy z Narodowym Bankiem Polskim Oddział Okręgowy w Lublinie opracowałem monografię dotyczącą rynku nieruchomości.

.....
data i podpis habilitanta